

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

Mål nr

meddelat i Stockholm den 25 februari 2016

Ö 4325-14

KLAGANDE

BG

MOTPARTER

1. 4Finance AB, 556790-4189

Hammarby Allé 47

120 30 Stockholm

2. Bilia Personbilar AB, 556063-1086

c/o Svea Inkasso

169 81 Solna

3. Collector Credit AB, 556597-0513

Box 11914

404 39 Göteborg

4. Grandvik AB, 556837-5124

Box 396

541 28 Skövde

Ombud för 4: Advokat EvH, advokat JL,

advokat BR och advokat TB

Dok.Id 116557

HÖGSTA DOMSTOLEN
Riddarhustorget 8

Postadress
Box 2066
103 12 Stockholm

Telefon 08-561 666 00
Telefax 08-561 666 86
E-post:
hogsta.domstolen@dom.se
www.hogstodomstolen.se

Expeditionstid
08:45-12:00
13:15-15:00

5. Intrum/Cash2you, 556365-1206

c/o Intrum Justitia Invest AB

105 24 Stockholm

6. Kindara AB, 556697-4340

c/o Svea Inkasso AB, avd 2

169 81 Solna

7. Marginalen Bank AB, 516406-0807

c/o Inkasso AB Marginalen

Box 26134

100 41 Stockholm

8. OK-Q8 Bank AB, 556008-0441

c/o Intrum Justitia Sverige AB

Fack 429001, R 924

106 37 Stockholm

9. Resurs Bank AB, 516401-0208

c/o Reda Inkasso AB

Box 22209

250 24 Helsingborg

10. Santander Consumer Bank AB, 516406-0336

c/o Svensk Reverskontroll

Box 326

171 75 Stockholm

11. Sevenday Finans AB, 556728-9219

c/o Intrum Justitia Sverige AB

Fack 429001 R 924

106 37 Stockholm

12. Svea/Säljfinans, 556489-2924

c/o Svea Inkasso AB

169 81 Solna

13. Svea/Thorn, 556489-2924

c/o Svea Inkasso AB

169 81 Solna

14. Swedbank AB, 502017-7753

105 34 Stockholm

SAKEN

Skuldsanering

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts beslut 2014-08-26 i mål ÖÄ 6664-14

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Med ändring av hovrättens beslut upphäver Högsta domstolen

Kronofogdemyndighetens beslut och återförvisar målet dit för fortsatt behandling.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

SG har yrkat att Högsta domstolen beviljar honom skuldsanering.

Ingen av motparterna har uttryckt någon ståndpunkt i frågan om skuldsanering bör beviljas.

SKÄL

Bakgrund

1. Efter ansökan av SG beslöt Kronofogdemyndigheten i januari 2014 att inleda skuldsanering för honom. Under handläggningen framkom det att SG hade ett banklån med pantsäkerhet i en fastighet som ägs av hans far.
2. I ett beslut den 9 april 2014 avslog Kronofogdemyndigheten SGs ansökan om skuldsanering. Kronofogdemyndigheten ansåg att fordringar för vilka det finns säkerhet i s.k. tredjemanspant ska, enligt 7 § tredje stycket 2 skuldsaneringslagen (2006:548), undantas från skuldsanering i den mån fordringen täcks av panten. Mot den bakgrunden, och med hänsyn till de effekter det skulle få att fordringen inte omfattades av saneringen, var det enligt Kronofogdemyndigheten vid en samlad bedömning inte skäligt att bevilja SG skuldsanering.

3. Tingsrätten fann att det som SG hade anfört inte föranledde någon annan bedömning än den som Kronofogdemyndigheten hade gjort. Överklagandet avslogs.

4. Även hovrätten har funnit att en fordran för vilken tredje man har ställt pant ska undantas från skuldsanering, och att detta medför att det inte är skäligt att bevilja SG skuldsanering. Hovrätten har avslagit överklagandet.

Frågan i målet

5. Frågan i målet är alltså om en skuldsanering omfattar en fordran för vilken säkerhet har ställts i form av tredjemanspant.

Rättsliga utgångspunkter

6. En skuldsanering innebär att en gäldenär helt eller delvis befrias från ansvar för betalningen av de skulder som omfattas av saneringen, 1 § skuldsaneringslagen. Det huvudsakliga syftet med skuldsaneringsinstitutet är enligt förarbetena rehabiliterande på så vis att svårt skuldsatta personer kan få en ny chans till ett drägligare och mer samhällsnyttigt liv. Ett annat syfte är att ett skuldsaneringsssystem kan verka preventivt i så måtto att färre människor hamnar i situationer med övermäktig skuldbelastning. Samtidigt ska systemet gynna borgenärskollektivet på det sättet att gäldenären kan betala åtminstone någon del av sina skulder. (Se prop. 1993/94:123 s. 73.)

7. I motiven framhålls att vissa typer av fordringar måste undantas från skuldsanering, men att så många fordringar som möjligt bör omfattas och att dessa fordringar i allmänhet bör behandlas lika (a. prop. s. 76).

8. Enligt 7 § första stycket skuldsaneringslagen omfattar en skuldsanering, om inte annat föreskrivs, alla fordringar på pengar mot gäldenären som har uppkommit före den dag då beslut meddelades att inleda skuldsanering. Ett av undantagen finns i 7 § tredje stycket 2, där det sägs bl.a. att en skuldsanering inte omfattar en fordran för vilken borgenären har panträtt. Det gäller till den del säkerheten räcker till för betalning av fordringen.

9. Skälet för att hålla fordringar förenade med panträtt utanför en skuldsanering är enligt förarbetena att en annan ordning skulle kunna rubba villkoren för kreditgivningen, vilket ytterst skulle drabba hela låntagar-kollektivet och också kunna inverka menligt på samhällsekonomin (a. prop. s. 126 f.).

10. I förarbetena diskuteras om även fordringar med borgen som säkerhet borde undantas från skuldsanering. Det anförs att det visserligen kan försvåra en skuldsanering om fordringar förenade med borgen omfattas, men att detta inte kan motivera att dessa fordringar undantas från saneringen. Det framhålls att det ändå inte är möjligt att låta borgensansvaret falla bort enbart av det skälet att gäldenären har ekonomiska bekymmer som kvalificerar honom för skuldsanering, samt att tilltron till skuldsaneringsinstitutet i mångt och mycket är förbunden med att undantag från likabehandlingsprincipen görs endast då mycket starka skäl talar för det. (Se a. prop. s. 132 f.)

Fordringar med säkerhet i tredjemanspant omfattas av en skuldsanering

11. Den aktuella bestämmelsen i skuldsaneringslagen (7 § tredje stycket 2) är formulerad så, att en skuldsanering inte omfattar ”en fordran för vilken borgenären har panträtt eller annan förmånsrätt enligt 6 eller 7 § förmåns-

rättslagen (1970:979) eller retentionsrätt, till den del säkerheten räcker till för betalning av fordran”. Frågan är om ordet panträtt ska anses innefatta inte bara panträtt som gäldenären har upplåtit i sin egen egendom, utan också sådan panträtt som har upplåtits av en tredje man.

12. När gäldenären själv har ställt pant innebär panträtten att borgenären på det sätt som följer av förmånsrättslagen får göra sig betald ur den pantsatta egendomen framför andra borgenärer. När en tredje man har ställt pant rör det sig om ett slags borgen på så sätt, att borgenären för den säkrade fordringen kan göra sig betald hos den tredje mannen, dock endast ur panten. Den typiska avsikten med en gäldenärspant är att förbättra borgenärens möjligheter till betalning av gäldenären. Att en fordran har säkrats med en tredjemanspant syftar däremot i allmänhet främst till att förskjuta risken för gäldenärens betalningsoförmåga från borgenären till den tredje mannen. Att den tredje mannen ställer säkerhet i form av pant och inte borgen innebär dels en värdemässig begränsning av den risk som han tar beträffande gäldenärens insolvens, dels att borgenären i händelse av konkurrens med den tredje mannens borgenärer får framför dessa göra sig betald ur panten enligt förmånsrättslagens regler.

13. Det är alltså en tydlig skillnad mellan gäldenärspant och tredjemanspant. När uttrycket panträtt används i lagtext kan det därför inte tas för givet att också panträtt som har upplåtits av en tredje man avses. Inte sällan, och kanske oftast, torde uttrycket syfta enbart på gäldenärspant. Utgångspunkten måste därför vara, att när det i lagtext talas om pant eller panträtt så lämnar dessa uttryckssätt öppet om också tredjemanspant ska omfattas av lagen. Det leder till att lagen på sedvanligt sätt måste tolkas i ljuset av lagtexten i övrigt, förarbeten, lagens ändamål, systematik m.m.

14. Beträffande 7 § tredje stycket 2 skuldsaneringslagen talar den omständigheten att panträtt enligt lagtexten ställs vid sidan av ”annan förmånsrätt” för att endast gäldenärspant avses, eftersom den särskilda förmånsrätt som skulle kunna bli aktuell i ett skuldsaneringsförfarande kan gälla endast i gäldenärens egendom och sålunda inte i en pant som en tredje man har ställt. Den förmånsrätt som följer med en tredjemanspant får betydelse bara i händelse av konkurrens med den tredje mannens borgenärer.

15. Förarbetena talar i viss mån också för att undantaget i 7 § tredje stycket 2 skuldsaneringslagen inte är avsett att omfatta fordringar för vilka borgenären har tredjemanspant. Bestämmelsen är oförändrad jämfört med motsvarande bestämmelse i 1994 års skuldsaneringslag, där den fanns i 6 §. I motiven till det lagrummet berörs inte fordringar som är förenade med tredjemanspant. Den diskussion som förs angående pant synes helt inriktad på pant i gäldenärens egendom (prop. 1993/94:123 s. 126 f. och 203 f.).

16. Beträffande närliggande rättsinstitut märks att vid såväl konkurs som företagsrekonstruktion omfattas en fordran för vilken det har ställts säkerhet i form av borgen eller tredjemanspant av insolvensförfarandet. Borgenärens rätt mot säkerhetsställaren består, men i den mån som denna rätt tas i anspråk omfattas säkerhetsställarens regressfordring av insolvensförfarandet på samma sätt som den säkerställda fordringen skulle ha gjort. Det förklaras ibland så, att borgenärens fordran genom subrogation övergår på säkerhetsställaren (*cessio legis*), som alltså inte ställs bättre än borgenären (men heller inte sämre, jfr 3 § förmånsrättslagen, varav framgår att säkerhetsställaren får göra gällande med fordringen förenad förmånsrätt). De grundläggande principerna är dels att förekomsten av tredjemanssäkerheten inte ska påverka övriga borgenärens rätt i insolvensförfarandet, dels att i förhållandet mellan borgenären och säkerhets-

ställaren verkningarna av insolvensförfarandet ska gå ut över den senare i den omfattning som följer av säkerhetsställandet.

17. Borgenärernas inbördes ställning bör inte påverkas av vilket slags insolvensförfarande det rör sig om. Det talar med styrka för att säkerhet i tredjemanspant i princip ska behandlas på samma sätt vid skuldsanering som vid konkurs och företagsrekonstruktion. För detta talar också 23 § andra stycket skuldsaneringslagen, där det sägs att skuldsaneringen inte inverkar på den rätt som en borgenär har mot en borgensman eller någon annan som förutom gäldenären svarar för fordringen.

18. Eftersom den ordning som gäller vid konkurs och företagsrekonstruktion innebär att resultatet av insolvensförfarandet inte påverkas av att en borgenär för sin fordran har säkerhet i form av tredjemanspant, så kan det inte sägas att skuldsaneringens syfte talar emot att samma ordning gäller vid ett sådant förfarande. De enda som berörs är borgenären och den tredje mannen, då på det sättet att den tredje mannen får på motsvarande sätt som en borgensman bära den ekonomiska nackdelen av att borgenärens fordran sätts ned.

19. Fordringar som är förenade med tredjemanspant undantas alltså inte från skuldsanering. Bestämmelsen i 7 § tredje stycket 2 skuldsaneringslagen ska förstås så att uttrycket panträtt avser bara sådan panträtt som gäldenären har upplåtit i sin egendom.

Slutsatser i detta mål

20. Den fordran som banken har mot SG med pant i hans fars fastighet ska alltså ingå i skuldsaneringen. Det innebär att frågan om det är skäligt att

bevilja SG skuldsanering inte påverkas av tredjemanspanten på det sätt som Kronofogdemyndigheten och domstolarna har antagit.

21. De frågor som i övrigt aktualiseras med anledning av SGs ansökan om skuldsanering bör prövas av Kronofogdemyndigheten. Hovrättens beslut ska därför ändras på så sätt att målet, med upphävande av Kronofogdemyndighetens beslut, återförvisas dit för fortsatt behandling.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Stefan Lindskog, Göran Lambertz (referent), Martin Borgeke, Dag Mattsson och Anders Eka
Föredragande justitiesekreterare: Ida Damgaard